

KATARZYNA SADOWSKA

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

ORCID: 0000-0002-3150-8304

Pomoc i wsparcie społeczne w ujęciu poznańskiej społeczności „Łejerów”

Streszczenie. W koncepcję założonej w 1990 roku alternatywnej Szkoły Podstawowej nr 83 w Poznaniu „Łejerów” wpisana jest pomoc i wsparcie społeczne, które przybiera formy okolicznościowych zbiorów pieniężnych, rzeczowych, charytatywnych wydarzeń artystycznych, ale przejawia się także troską o monitorowanie potrzeb społeczności lokalnej, indywidualnych osób, dzieci z różnych stron świata.

Celem opracowania jest ukazanie realizowanej przez społeczność związaną z Jerzym Hamerskim i Elżbietą Drygas, założycielami Szkoły, pomocy i wsparcia okazywanego przez tę społeczność pojedynczym osobom, zespołom ludzkim oraz ukazanie atmosfery ustawicznej troski o los drugiego człowieka, która wpisana jest w koncepcję „łejejskiej” pedagogiki.

Autorka posłużyła się metodą indywidualnego przypadku, dokonując analizy źródeł wywołanych (wywiadów z Jerzym Hamerskim realizowanych na terenie szkoły w roku szkolnym 2023/2024), źródeł elektronicznych (strony SP nr 83 w Poznaniu, strony powiązane ze Szkołą), notatek prawowych, opracowań naukowych oraz druków zwartych wydawanych przez „Łejerów”.

Słowa kluczowe: pedagogika łejejska, wsparcie, wolontariat i inicjatywy pomocowe, prawa dziecka

Social Help and Support from the Perspective of The Poznań “Łejerów” Community

Abstract. The concept of the alternative Primary School No. 83 in Poznań “Łejerów”, founded in 1990, includes social help and support, which takes the form of occasional collections of money, things, artistic events, but is also manifested in care for monitoring the needs of the local community, individuals, children from different parts of the world.

The study aims to show the help and support provided by the community associated with Jerzy Hamerski and Elżbieta Drygas, the founders of the School, to individuals and teams, and to show the atmosphere of constant care for the fate of others, which is inscribed in the concept of “Łejerów” pedagogy.

The author used the individual case method to analyse elicited sources (interviews with Jerzy Hamerski conducted at the school in the 2023/2024 school year), electronic sources (websites of

Primary School No. 83 in Poznań, websites associated with the school), press releases, scientific studies and monographs published by "Łejery".

Keywords: Łejery pedagogy, support, volunteering and helping initiatives, children's rights

Wprowadzenie

„Łejery” jako społeczność związana z pedagogiką Jerzego Hamerskiego oraz Szkołą Podstawową nr 83 im. Emilii Waśniowskiej w Poznaniu, zwana powszechnie „Łejera-mi”, podejmuje od początku powstania placówki (czyli od dnia 1 września 1990 roku) szereg inicjatyw pomocowych i inicjatyw społecznych. Wśród nich wymienić należy m.in. działalność na rzecz dzieci z Tanzanii i Madagaskaru, szczególne zaangażowanie w Wielką Orkiestrę Świątecznej Pomocy, stałe i konsekwentne dopominanie się o przestrzeganie praw dziecka, ale także inicjatywy wynikające z bieżących, zaobserwowanych w placówce potrzeb społecznych.

Przedmiotem opracowania jest zatem przykład dobrej praktyki w obszarze aktywności pomocowej, którą zaszczepia się w Szkole już wśród najmłodszych uczniów i do której, z niezwykle entuzjazmem, włączają się zarówno pracownicy placówki, jak i rodzice uczęszczających do niej dzieci.

Celem opracowania jest ukazanie realizowanych: pomocy i wsparcia, a okazywanych przez społeczność związaną z Jerzym Hamerskim i Elżbietą Drygas pojedynczym osobom oraz zespołom ludzkim. Celem opracowania jest nadto ukazanie atmosfery ustawicznej troski o los drugiego człowieka, która wpisana jest w koncepcję „łejerskiej” Szkoły.

Autorka posłużyła się metodą indywidualnego przypadku, dokonując analizy źródeł wywołanych (wywiadów z Jerzym Hamerskim realizowanych na terenie szkoły w roku szkolnym 2023/2024), źródeł elektronicznych (strony SP nr 83 w Poznaniu, stron powiązanych ze Szkołą), notatek prasowych, opracowań naukowych oraz druków zwartych wydawanych przez „Łejery”. Analiza poczyniona przez autorkę dotyczyła przede wszystkim treści zawartych w źródłach.

Pomoc i wsparcie społeczne – refleksja wokół kluczowych problemów

Jak zaznacza Magdalena Piorunek:

Wobec osób potrzebujących pomocy podejmuje się szereg działań mających na celu złagodzenie skutków egzo- i endogennych związanych z zaistnieniem sytuacji bezradności oraz celami prorozwojowymi służącymi realizacji zadań pojawiających się w biegu życia człowieka. Działania takie podejmowane są spontanicznie w obrębie naturalnych grup wsparcia

społecznego, a także realizowane w ramach sformalizowanych form interwencji inicjowanej zarówno przez osoby wspierające, jak i wymagające wsparcia różnego typu „specjalistów od pomagania” (Piorunek 2010, s. 118).

Wspieranie dotyczy zatem zawsze działań „w sytuacji trudnej, w sytuacji niestabilności, kiedy bez »podparcia« coś by runęło, przewróciło się albo upadło” (Kacperzyk 2006, s. 16), a zawarte w definiensie wsparcia słowo „pomoc” w języku polskim rozumieć można jako pracę, wysiłek albo działanie (fizyczne lub moralne) podjęte dla dobra innej osoby w celu ulżenia w jej działaniu lub ratowania w niebezpieczeństwie” (Kacperzyk 2006, s. 16). Wsparcie społeczne może być rozumiane także jako:

działanie lub inna forma pomocy skierowana do człowieka lub do grupy, umożliwiająca im przezwyciężenie własnych problemów, trudności, konfliktów, trudnych sytuacji. Wsparcie jest więc specyficzną formą pomagania, która polega na umiejętności wyzwolenia wiary we własne siły, mobilizowania sił, aktywności i możliwości osoby wspieranej do działań na rzecz własnej samodzielności w pokonywaniu trudności lub we własnym rozwoju (Bulska 2017, s. 63–64).

Pomoc społeczna na gruncie pedagogiki określana jest jako pomoc udzielana jednostkom bądź grupom społecznym w celu umożliwienia im twórczego i wartościowego życia (Szymanowska 2012, s. 33). Pomoc społeczna polega także na przygotowaniu do szeroko pojętej samopomocy, a więc umiejętności samodzielnego radzenia z problemami życiowymi (Szymanowska 2012, s. 33). W ujęciu klasycznej pedagogiki społecznej omawiane działania koncentrują się przede wszystkim na zapewnieniu jednostce warunków właściwej egzystencji, sprawnego funkcjonowania oraz wszechstronnego rozwoju (Szymanowska 2012, s. 33).

Ponieważ, jak zauważa Halina Guzy-Stainke, pod koniec lat 80. XX wieku: „na-stąpiło załamanie systemu instytucjonalnej pomocy” (Guzy-Stainke 2015, s. 22), a „problemy związane z nową rzeczywistością gospodarki rynkowej spowodowały, że istniejąca sieć instytucji już nie wystarczała i musiała być uzupełniona formami spontanicznymi, które w sposób bezpośredni i natychmiastowy podejmowałyby wyzwania” (Guzy-Stainke 2015, s. 22), inicjatywy pomocowe podejmowane zaczęły być przez instytucje, fundacje, ruchy charytatywne oraz wolontariackie. Autorka zauważa, że powstawały wówczas pionierskie „pozarządowe organizacje społeczne, których celem było świadczenie bezpośredniej opieki i pomocy” (Guzy-Stainke 2015, s. 23).

Opisywane rodzaje aktywności społecznej podejmowane są ustawicznie przez społeczność Szkoły Podstawowej nr 83 im. Emilii Waśniowskiej w Poznaniu, która założona została w 1990 roku na fali demokratycznych przemian w oświacie (Mach 2010, s. 243)¹, a więc w momencie opisywanym przez wspomnianą wyżej autorkę.

¹ Por. także: Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, Dz.U. 1991 nr 95 poz. 425.

Szkoła jako alternatywna funkcjonowała w oparciu o autorski program (obecnie funkcjonuje w oparciu o eksperyment pedagogiczny). Od początku istnienia w koncepcję tej placówki wpisane były postulaty związane zarówno ze wsparciem, jak i pomocą społeczną. Obecnie realizowany w szkole eksperyment pedagogiczny o nazwie: „Teatr jako środek wszechstronnego rozwoju uczniów – nauka przedsiębiorczości” akredytowany przez MEN od 2019 do 2038 roku wśród założeń wyszczególnia m.in. edukację przez teatr, ale także szeroko pojęty wolontariat.

Pedagogika „łejerska” i Szkoła Podstawowa nr 83 w Poznaniu – wybrane założenia koncepcji

Pedagogikę „łejerską” w 1975 roku do życia powołał Jerzy Hamerski, który na podstawie swojego doświadczenia pedagogicznego, harcerskiego i artystycznego pragnął umożliwić młodemu pokoleniu wszechstronny rozwój w oparciu o sztukę, krajoznawstwo, współdziałanie oraz samorealizację jednostki. Od roku 1986 założycielowi „Łejerów” towarzyszy Elżbieta Drygas (Sadowska 2024a, s. 93–114). „Łejery” prowadzone były na początku w formule dziecięcych teatrów gromadnych, wywiedzionych z koncepcji harcerstwa artystycznego Zbigniewa Czarnucha – założyciela słynnych, lubuskich Makusynów (Sadowska 2024b, s. 51–69). Z biegiem lat Hamerski rozwinął ideę o wartości i komponenty takie, jak: rodzinność, pomoc społeczną, demokrację i inne, które wynikały z dokonywanej przez Jerzego obserwacji pojawiających się w Polsce przemian społecznych, ustrojowych oraz przemian w obszarze polityki oświatowej państwa. Koncepcja, po 50 latach jej rozwoju, sięga także wyraźnie do idei pedagogicznych nowego wychowania, w szczególności do korczakowskiego prawa dziecka do szacunku oraz założeń edukacji przez sztukę ze szczególnym nastawieniem na integralne wychowanie.

W pedagogice „łejerskiej” nie ma relacji władzy pomiędzy dorosłym a dzieckiem, postawa protekcji, tak charakterystyczna dla wielu polskich szkół, ustępuje partycypacji. Powstała w 1990 roku „łejerska” Szkoła Podstawowa nr 83 im. Emilii Waśniowskiej to jedyna w Polsce szkoła z budynkiem teatru, który powstał przy niej w 2013 roku. Miejsce to wyróżnia jednak nie tylko edukacja poprzez sztukę, ale także panująca w placówce demokracja i atmosfera współdziałania. Szkoła jest państwem – „Małą Republiką Łejerską”, dla której wspólnie z uczniami i rodzicami stworzono konstytucję (Czekala 2016, s. 330).

Hamerski, kształtując fundamenty pedagogiki „łejerskiej”, czerpał nie tylko z dorobku Czarnucha² (Idzikowski 2012, s. 22–37; Czarnuch 1969, s. 23–30), bowiem w koncepcji nawiązał także bezpośrednio do postulatów wychowania sformułowanych przez Heliodora Muszyńskiego, którego do dziś, z racji bliskiej współpracy obu

² Informacje pozyskane od Jerzego Hamerskiego w roku szkolnym 2023/2024.

pedagogów, Jerzy nazywa swoim mistrzem. Z koncepcji H. Muszyńskiego wywodzi się przede wszystkim „łejerska” idea wychowania postrzeganego w kategoriach przygotowania dzieci do aktywnego i twórczego udziału w życiu społecznym, edukowanie ich w obszarze odpowiedzialności za społeczeństwo, w jakim żyją i dążenie ku lepszej przyszłości (Szalkiewicz 2016, s. 93–105). Stąd też „Łejery” są społecznością, w której pomiędzy trzema podmiotami – rodzicami, dziećmi i nauczycielami – nawiązywane są głębokie relacje społeczne. Rodzice często żartują, że do szkoły nie uczęszcza wyłącznie ich dziecko, lecz uczęszcza cała rodzina (Sadowska 2024c, s. 51–65). Dodatkowo, co wiąże się z koncepcją wychowania uwrażliwiającego na potrzeby drugiego człowieka, w ideę pedagogiki „łejerskiej” wpisana jest pomoc i wsparcie wobec osób i społeczności potrzebujących.

Szkoła funkcjonuje jako alternatywna ze względu na wspomniany już, a realizowany w niej eksperyment pedagogiczny. W dokumencie³ opisującym koncepcję edukacyjną szkoły wolontariatowi „łejerskiemu” poświęcony został trzeci punkt, w którym czytamy, że eksperyment polega także na: „licznych działaniach wolontaryjnych budujących tolerancję, szacunek i gotowość niesienia pomocy tym, którzy jej potrzebują”⁴. Celem edukacji w SP nr 83, jak zaznacza się w tekście programu autorskiego, jest:

wykształcenie konieczności niesienia pomocy innym, rozwój empatii, tolerancji, szacunku dla odmienności poprzez spotkania z osobami aktywnie zaangażowanymi w akcje humanitarne i wolontaryjne oraz włączanie się w akcje humanitarne oraz działania na rzecz innych:

- adopcja na odległość dzieci z Madagaskaru dzięki Fundacji Ankizy Gasy,
- budowa szkoły w Ulyankulu w Tanzanii dzięki fundacji Wayair Foundation,
- akcje zbiorów pieniężnych i rzeczowych na rzecz potrzebujących⁵.

W 2002 roku przy szkole powołano do życia „Stowarzyszenie Łejery”, którego celem jest „roztaczanie wszechstronnej opieki nad szkołą podstawową nr 83 im. Emilii Waśniowskiej” (<https://rejestr.io/krs/76966/stowarzyszenie-lejery>). Cel ten osiągnąć jest poprzez „prowadzenie działalności edukacyjnej i kulturalnej, zwłaszcza w zakresie inicjowania, wspierania i pomocy w przedsięwzięciach edukacyjno-kulturalnych, w szczególności na rzecz dzieci i młodzieży” (<https://rejestr.io/krs/76966/stowarzyszenie-lejery>).

W 2015 roku utworzono ponadto „Wayer Foundation” (fundację „U Łejerów”), której celami są przede wszystkim: organizowanie i niesienie pomocy

³ Program autorski / eksperyment pedagogiczny realizowany w Szkole Podstawowej nr 83 im. Emilii Waśniowskiej w Poznaniu, autorzy: Anna Zawadzka, Karol Sarna, Elżbieta Drygas, Jerzy Hamerski, „Teatr jako środek wszechstronnego rozwoju uczniów – nauka przedsiębiorczości”, realizowany od 01.09.2019 r. do 31.08.2038 r., źródło w formie elektronicznej (pdf) pozyskane przez autorkę od Anny Zawadzkiej.

⁴ Tamże.

⁵ Tamże.

w zakresie edukacji, niesienie pomocy osobom w trudnej sytuacji ekonomicznej, społecznej lub zdrowotnej, a także wspieranie innych organizacji pozarządowych w wykonywaniu przez nie działalności pożytku publicznego (<https://rejestr.io/krs/584378/wayair-foundation-fundacja-u-lejerow>). Na stronie organizacji odnajdujemy następujące zobowiązanie: „Jesteśmy wszędzie tam, gdzie można zbudować coś ważnego. Tworzymy, wspieramy i rozwijamy centra edukacyjne, dzieląc się naszą wiedzą i doświadczeniem w zakresie architektury i edukacji” (<https://www.wayair.org/>).

Każde dziecko uczęszczające do Szkoły Podstawowej nr 83, a także i jego rodzice, są aktywnie angażowani we wszelkie inicjatywy pomocowe, które realizowane są w placówce przez kadrę pedagogiczną, członków Stowarzyszenia oraz Fundacji, ale także poszczególnych uczestników przestrzeni społecznej.

Wsparcie o międzykulturowym i międzynarodowym charakterze

Na pytanie „dlaczego warto pomagać?” „Łejery” odpowiadają słowami tekstu Wandy Chotomskiej stworzonymi przez autorkę do jednej z piosenek, która wpisała się na stałe w „łejerską” pedagogikę: „[...] Otwarte mamy oczy na dobre i na złe. Otwarte mamy serca na każdą ludzką łzę. Otwarte mamy ręce i klucze mamy w nich. By lepszy świat otworzyć od piwnic aż po strych [...]” (<https://lejery.pl/2022/03/22/dlaczego-warto-pomagac/>).

Jerzy Hamerski zaznacza dobitnie: „Pomaganie jest wpisane w DNA Łejerów. Wywodzimy się z harcerstwa, którego główną ideą jest służenie innym. W 1975 roku powstał szczepek Otwartych, z którego wywodzą się Łejery. Od początku pomaganie innym było wpisane w program wychowawczy naszej dziecięcej i młodzieżowej gromady” (<https://lejery.pl/2022/03/22/dlaczego-warto-pomagac/>).

Hamerski podkreśla także wpisaną w ideę Szkoły edukację międzykulturową, zaznaczając dobitnie, iż jest ona „łejerską wartością” (<https://lejery.pl/2022/03/22/dlaczego-warto-pomagac/>). Założyciel, przywołując postać patronki SP nr 83 – Emilii Waśniowskiej, wyjaśnia, iż Emilia „była zakochana w kulturze żydowskiej” (<https://lejery.pl/2022/03/22/dlaczego-warto-pomagac/>) i potrafiła tę pasję zaszczepić w swoich wychowankach:

Jest w domu Waśniowskich wspaniała kolekcja Żydów wyrzeźbionych specjalnie dla niej przez Kunegundę Jeżowską, artystkę ludową ze Złockiego niedaleko Muszyny. Gliniane figurki Żydów ożyły w wierszu Żydzi ze Złockiego, który, za sprawą kompozytora Mariusza Matuszewskiego, stał się naszą piosenką. Byliśmy w Złockiem i na kirkucie w Muszynie. Śpiewaliśmy pieśni, czytaliśmy wiersze, poznawaliśmy kulturę żydowską (<https://lejery.pl/2022/03/22/dlaczego-warto-pomagac/>).

Warto także nadmienić, iż „Mała Republika Łeberska”, bowiem tą nazwą określa się także SP nr 83 w Poznaniu, znajduje się przy ulicy Romana Brandstaettera, a to – jak zaznacza Hamerski – „także zobowiązuje” (<https://lejery.pl/2022/03/22/dlaczego-warto-pomagac/>).

Jerzy wspomina także często, iż Szkołę, w której obecnie uczą się „łeberskie” dzieci i młodzież, w 1995 roku Holendrzy podarowali „Łejerom” w darze⁶ i przekazuje, że tego typu dar należy docenić i „oddawać”⁷, „rozsiewać”: „Po latach karma wróciła. Fundacja u Łejerów rozpoczęła budowę szkoły w dalekiej Tanzanii. Była tam wielokrotnie Ela Drygas, ucząc dzieci metodami łeberskimi” (<https://lejery.pl/2022/03/22/dlaczego-warto-pomagac/>).

Jerzy wraz z Elżbietą oraz kadrą pedagogiczną opisywanej społeczności od czasu napaści Rosji na Ukrainie nawołuje ustawicznie do pomocy i wsparcia uchodźców, bowiem, jak zaznacza:

W łeberskich sercach Ukraina ma miejsce szczególne. Przez wiele lat Ukraińcy: Bohdan, Sasza, Witalij, Taras i Sergiej byli domownikami Łeberskiej Republiki. Świetni muzycy, wspaniali ludzie obdarzali nas ukraińską kulturą. Byli z nami w Bieszczadach i Jurze Krakowsko-Częstochowskiej. Na porannych apelach wciągaliśmy na maszt flagi Polski i Ukrainy i śpiewaliśmy hymny naszych krajów. Byliśmy z nimi we Lwowie. Dziś jesteśmy dumni z Łejerów małych i dużych. Zdecydowana większość włączyła się w pomoc Ukraińcom, chyba nie ma nikogo, kto byłby tej pomocy przeciwny. Po raz drugi narodziła się w Polsce Solidarność. Pierwsza w sierpniu 1980 roku, druga teraz od 24 lutego 2022 roku (<https://lejery.pl/2022/03/22/dlaczego-warto-pomagac/>).

„Łeberskie” dzieci, aby wyrazić solidarność z Ukrainą, nagrały m.in. piosenkę pt. *Ukraino, Ukraino*, której tekst napisał Marcin Przewoźniak:

Zabierajcie te rakiety i armaty, Zabierajcie swoje zło i swoją złość.
Przynosicie tylko smutek, płacz i straty. Takich durnych, choć dorosłych, mamy dość!
Ukraino, Ukraino, wszystkie trudne dni przemina.
Wasza ziemia, nasze serca. Wasze serca, wspólne łą.
Podajemy sobie ręce, aby w lepszym świecie żyć!
Zabierajcie te rakiety i armaty. Zróbcie miejsce na przedszkole, ZOO i park.
Posadźmy nowe drzewa, nowe kwiaty. Niech zakwitnie nam miłości wielki dar (<https://lejery.pl/2022/03/22/dlaczego-warto-pomagac/>).

Inną inicjatywą „Łejerów”, która miała na celu wyrazić solidarność z narodem ukraińskim, było zachęcanie polskich dzieci z całego kraju do wspólnego śpiewania utworu pt. *Drzewo pokoju* do słów Ewy Skarżyńskiej i muzyki Mariusza Matuszewskiego oraz z tłumaczeniem Switłany Bresławskiej (poetki i tłumaczki ukraińskiej, prezeski Oddziału Narodowego Związku Pisarzy Ukrainy w Iwano-

⁶ Informacje pozyskane od Jerzego Hamerskiego przez autorkę w roku szkolnym 2023/2024.

⁷ Tamże.

-Frankiwsku). Wspólne odśpiewanie utworu, który został przygotowany w dwóch wersjach językowych (polskiej i ukraińskiej), zaplanowano na dzień 24 lutego 2023 roku, w rocznicę wybuchu wojny w Ukrainie pod hasłem: „Niech dziecięcy apel o pokój po polsku i ukraińsku zabrzmí w szkołach w rocznicę wybuchu wojny w Ukrainie! Niech połączy wspólną myślą wszystkich uczniów, nauczycieli, rodziców poznańskich szkół, społeczność polską i ukraińską” (<https://www.portalsamorzadowy.pl/edukacja/24-lutego-dzieci-wyspiwaja-po-polsku-i-ukraińsku-apel-o-pokoj,442074.html>).

Tekst oraz muzykę (w formie nagrań i nut) zamieszczono na stronie ORE (Ośrodka Rozwoju Edukacji) z adnotacją, iż materiały te pozostają na tzw. wolnych licencjach i można z nich dowolnie korzystać. Początek piosenki zawiera się w następujących słowach: „My – dzieci z całego świata, bez względu na kolor skóry, pragniemy, by pokój wszędzie, jak drzewo urastał w chmury” (Połec, Ochmańska 2017, s. 53).

„Łejery” dokonywały nadto licznych analiz dotyczących potrzeb uchodźców wojennych. Zastanawiano się przy tym, jakie działania podjęte mogą zostać przez społeczność SP nr 83:

- Po pierwsze – możemy zademonstrować naszą solidarność [...]
- Po drugie – materialnie lub finansowo wesprzeć organizację, która oferuje pomoc. Linki do sprawdzonych organizacji organizujących pomoc w komentarzach.
- Po trzecie – ofiarować transport / czasowe miejsce pobytu / pracę dla osób szukających schronienia przed wojną w naszym kraju, w naszym mieście.
- Podzielić się z naszą społecznością własnym pomysłem (Łejery. Szkoła i Teatr 2022, <https://www.facebook.com/100063650859120/posts/5724407037586108/>).

Środowisko Szkoły zaproponowało szereg akcji charytatywnych, w tym m.in. koncert z udziałem Hanny Banaszak, który odbył się w dniu 23 marca 2022 roku o godz. 19 na Scenie Wspólnej⁸. Dochód z biletów przekazany został poznańskiemu Stowarzyszeniu Lepszy Świat na projekt wsparcia edukacyjnego dzieci – uchodźców z Ukrainy (https://www.facebook.com/photo.php?fbid=5771075362919275&id=719128118114050&set=a.724684754225053&locale=zh_CN). Elżbieta Drygas – współzałożycielka SP nr 83 – opiekowała się dziećmi podczas zorganizowanego przez Stowarzyszenie wyjazdu w Bieszczady⁹, podjęto także działania opisane w następujący sposób:

Wspieraliśmy ukraińskich uchodźców od momentu inwazji. Gdy tylko wybuchła wojna, zaangażowaliśmy się w pomoc bezbronny. Ewakuowaliśmy dzieci z domów dziecka i studentów zagranicznych. Zapewniliśmy im pomoc medyczną. Nawiązaliśmy współpracę terapeutyczną z Barakiem Kultury, Poradnią Profilaktyki, Leczenia i Terapii Uzależnień Monar w Poznaniu,

⁸ Tamże.

⁹ Tamże

Stowarzyszeniem Laboratorium Działań dla Pokoju Ośrodek Psychoterapii Livart oraz Agencją Marketingową Q & A Comms. Wspólnie stworzyliśmy przestrzeń, w której oferowaliśmy darmową pomoc specjalistyczną dla uchodźców z Ukrainy, w tym konsultacje z psychologiem. W ramach współpracy przeprowadziliśmy także warsztaty artystyczne i arteterapie. Następnie skupiliśmy się na zaspokajaniu stałych potrzeb. Stworzyliśmy „bezpiecznym dom” – projekt dla młodych mam. Pomogliśmy kobietom odnaleźć stabilizację i bezpieczną przestrzeń do wychowywania małych dzieci. Pokrywaliśmy koszty wynajmu, wyżywienia i artykułów pierwszej potrzeby oraz opieki psychologicznej (<https://www.wayair.org/project/pomoc-ukrainie>).

Fundacja zapewniła także wsparcie psychologiczne dla kobiet i dzieci, którym pomoc zaoferowali m.in. psychotraumatolodzy ze Szwajcarii, Niemiec, Ukrainy i Polski. Na bieżąco organizowano także warsztaty psychologiczne i wyjazdy terapeutyczne dla nauczycieli, dzieci, młodzieży oraz dla rodzin uchodźców¹⁰. „Łejery” angażowały się w pomoc w znalezieniu uchodźcom wojennym pracy na terenie kraju przyjmującego:

Wspieraliśmy Ukrainki w odnalezieniu się na polskim rynku pracy. Dopasowywaliśmy ich doświadczenie i umiejętności do wybranych ofert pracy. Wspieraliśmy kobiety z branży kosmetycznej w wynajmie lokali, zorganizowaniu sprzętu, kosmetyków i znalezieniu klientów. Oferowaliśmy naukę języka angielskiego dla dzieci i kobiet z Ukrainy (<https://www.wayair.org/project/pomoc-ukrainie>).

„Łejery” i Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy

Począwszy od stycznia 1992 roku „Łejery” uczestniczą w Wielkiej Orkiestrze Świątecznej Pomocy. Jerzy wspomina:

Pamiętam jak dziś salę marmurową w Zamku, w której znajdował się poznański sztab WOŚP. Z niej Poznań łączył się z Warszawą. Miałem zaszczyt rozmawiać wtedy z Jurkiem Owsakiem. Przez te lata wielokrotnie Łejery grały i śpiewały w różnych miejscach Poznania: w Zamku, na Malcie, na Targach czy pod Okrągłakiem¹¹.

Od pewnego czasu, z inicjatywy Idy Florek (nauczycielki matematyki i fizyki), uczniowie grają także na Scenie Wspólnej zrealizowane przez siebie podczas zajęć teatralnych spektakle, „a widzowie – ci mali i ci więksi – zasilają coroczne orkiestrowe zbiórki”¹².

Jak zaznacza Hamerski, gdy w 2019 roku, podczas Finału Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy w Gdańsku, miało miejsce dramatyczne wydarzenie w wyniku którego zmarł prezydent Gdańska Paweł Adamowicz, „w Łejerach [...] zawrzało,

¹⁰ Tamże.

¹¹ Tamże.

¹² Tamże.

musieliśmy COŚ zrobić, by pokazać naszą solidarność z ludźmi dobrej woli, których, głęboko wierzymy, jest więcej” (<https://lejer.pl/2023/01/26/30-lecie-lejerow-wp-wosp/>). Aby zmanifestować niezgodę na przemoc i agresję, ale także „z wielkiego szacunku wobec dzieła Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy w styczniu 2019 roku powstała piosenka *Jak co roku gra Orkiestra*” (<https://lejer.pl/2023/01/26/30-lecie-lejerow-w-wosp/>). Utwór stworzył Grzegorz Tomczak, który włączył się do jego realizacji fonograficznej. Autor uczestniczył także w koncercie o charakterze manifestu pt.: „I jeden dzień dłużej”, który odbył się dnia 5 lutego 2019 roku, a jego pokłosiem stała się płyta *Z mądrych dzieci dobrzy ludzie* z udziałem poznańskich artystów, Teatrzyku Piosennego Łejery i zespołu Sylviany & Company (<https://lejer.pl/2023/01/26/30-lecie-lejerow-w-wosp/>).

W 30. rocznicę udziału „Łejerów” w Wielkiej Orkiestrze Świątecznej Pomocy powstała z kolei *Piosenka dla Profesora Owsiaaka*. W tekście utworu „Łejery” wyrażają wdzięczność J. Owsiakowi za jego dzieło pomocy:

Podobno egzamin szczęśliwie za nami i światu daliśmy to „coś”:
Jak pomoc i serce nieść tym w poniewierce. Nauczył nas tego ten gość:
Bo ta radosna draka Profesora Owsiaaka, zmieniła Polaka w junaka.
Bo 30 lat grania, nawet lenia i drania, nauczyło sztuki pomagania!...
(słowa: Marcin Przewoźniak, muzyka: Wojciech Winiarski)¹³.

Na facebookowej stronie „Łejerów” informacje na temat zbiórek pieniężnych i licytacji zasilających WOŚP zamieszczane są przez cały rok.

Działania w Afryce

„Łejery” często wyjaśniają, że nie byłoby szkoły na Brandstaettera, „gdyby nie entuzjazm i determinacja jej założycieli – dh. Jurka Hamerskiego i dh. Eli Drygas, którzy uparcie i konsekwentnie dążyli do spełnienia marzeń” (<https://lejer.pl/2023/04/04/lejer-w-afryce/>) i „wiele lat temu potrafili rozniecić ogień, który zapłonął także w sercach dzieci, rodziców i nauczycieli i dzięki wspólnym działaniom doprowadzili do powstania Łejerów” (<https://lejer.pl/2023/04/04/lejer-w-afryce/>). Jak dowiadujemy się ze strony internetowej opisującej działalność „Łejerów” w Afryce:

tęgo entuzjazmu i przekonania, że nie ma granic dla marzeń wyrosły kolejne niezwykle inicjatywy – przy szkole powstał teatr – wyjątkowe miejsce z absolutnie innowacyjną formułą, Łejerscy podjęli się adopcji dzieciaków z Madagaskaru, a po pewnym czasie w głowie pewnej Łejerskiej Mamy – Anety Wojak, zrodził się szalony pomysł zarażenia łejerską pedagogiką

¹³ Tekst utworu pozyskany ze zbiorów prywatnych Jerzego Hamerskiego w roku szkolnym 2023/2024.

mieszkańców tanzańskiego obozu dla uchodźców (<https://lejery.pl/2023/04/04/lejery-w-afryce/>).

Na pytanie: „Łejska Szkoła w Afryce?”, społeczność odpowiada: „Dlaczego nie?”, bowiem, jak czytamy na stronie placówki:

Pomaganie innym to drugie imię Łejerów – odległość nie jest przeszkodą, która mogłaby nas zatrzymać. Realizacją pomysłu zajęła się Fundacja U Łejerów (obcojęzycznym jako Wayair Foundation) – Aneta jako prezeska Fundacji jest mózgiem i sercem całego projektu, ale w realizację zaangażowanych jest mnóstwo ludzi (wielu Łejskich) – koniecznie zerknijcie na stronę: Our Team — WAYAiR Foundation – z pewnością znajdziecie tam znajome twarze, a jeśli jeszcze nie wszystkich znacie – niedługo będzie okazja, by to zmienić (<https://lejery.pl/2023/04/04/lejery-w-afryce/>).

O koncepcji szkoły w Tanzanii społeczność Fundacji pisze:

Pierwszym i podstawowym celem Fundacji było zbudowanie w Tanzanii szkoły, która byłaby oparta na łejskim pierwowzorze, pedagogice i idei. Wymagało to działań na wielu poziomach – od uzyskania zezwoleń, stworzenia projektu architektonicznego, przez samą budowę, po zakorzenienie wśród tanzańskiej społeczności łejskiej pedagogiki i metod nauczania. Absolutnym priorytetem dla Fundacji było zaprojektowanie centrum edukacyjnego o powierzchni 600 m², z zastosowaniem najnowszych ekologicznych rozwiązań i wybudowanie go lokalnymi siłami (<https://lejery.pl/2023/04/04/lejery-w-afryce/>).

Szkoła w Tanzanii powstała w 2023 roku, a projekt związany z jej budową oraz wsparciem jest „integralną częścią »Łejerów«”¹⁴.

Jak zaznacza się także na stronie Szkoły:

Każdy z nas może być częścią tego niezwykłego projektu, bo choć pewien etap jest już za nami, nadal jest wiele marzeń do zrealizowania. Zapraszamy więc wszystkich Łejskich dużych i małych na Scenę Wspólną 13. kwietnia 2023! To czwartek – zaraz po Świętach Wielkanocnych – koniecznie zapiszcie to wydarzenie w Waszych kalendarzach. Startujemy o godzinie 18.00 – przeniesiemy Was na krótko do nieco innego świata, niezwykłego, egzotycznego, a jednak jakoś tak bardzo nam bliskiego. Przygotowaliśmy wiele niespodzianek – będzie okazja nasyć oczy, uszy, poczuć smak Afryki i wziąć udział w kiermaszu, obok którego na pewno nie przejdziecie obojętnie – zatrzymają Was kolory i zapachy – nie będziemy zdradzać szczegółów – przyjdźcie, zachwycie się i dołączcie do nas! Całkowity dochód z kiermaszu oczywiście zostanie przeznaczony na zabezpieczenie potrzeb szkoły w Tanzanii – także w ten sposób można wesprzeć działania Fundacji (<https://lejery.pl/2023/04/04/lejery-w-afryce/>).

Dzięki sprzedaży „wayarskich” toreb szytych przez wolontariuszy ufundowana została także biblioteka i materiały edukacyjne dla tanzańskich uczniów i uczennic oraz zakupione zostały szafki (<https://lejery.pl/2023/04/04/lejery-w-afryce/>).

¹⁴ Informacja pozyskana od Jerzego Hamerskiego...

Założycielka szkoły, Elżbieta Drygas, wielokrotnie powtarza, że dla niej ważne jest poczucie użyteczności (Drygas 2021). Od momentu ukończenia 65. roku życia Elżbieta współpracuje z fundacją Ankizy Gasy „Dzieci Madagaskaru” (Drygas 2021). W ramach nawiązanej współpracy pedagogka podjęła wolontariat, którego „jedną z głównych form pomocy” „jest tzw. adopcja na odległość” (Drygas 2024). Wpłaty darczyńców umożliwiają naukę dzieciom z najuboższych rodzin (Sadowska 2024d, s. 44–66). Elżbieta wyjaśnia, iż określona kwota (w 2020 roku była to kwota pięciuset złotych rocznie) pokrywa koszty „opłaty szkolnej, przyborów, mundurka i – co nie mniej ważne – talerza ryżu w czasie południowej przerwy, który niejednokrotnie jest dla tych dzieci jedynym posiłkiem w ciągu dnia” (Drygas 2021). Wirtualny opiekun, aby mógł utożsamiać się z „adoptowanym na odległość” dzieckiem, otrzymuje jego fotografię, informacje o jego postępach w nauce i sytuacji życiowej (Drygas 2021).

Jak czytamy w książce Elżbiety pt. 65+. *2015 Przygoda na Madagaskarze* (Drygas 2024), o podróżach do krajów różniących się „przyrodą i kulturą” od Polski, pedagogka marzyła od dzieciństwa (Drygas 2024, s. 6). Madagaskar, jak wspomina Elżbieta, „rozpalili” (Drygas 2024, s. 6) jej „wyobraźnię” (Drygas 2024, s. 6), gdy dowiedziała się o możliwości podjęcia w tym miejscu działalności pomocowej (Drygas 2024, s. 6). Współzałożycielka SP nr 83, po ukończeniu 65. roku życia udała się samotnie na Madagaskar, by uczyć dzieci języka angielskiego metodami „Łejejskiemi” i udzielić najuboższym uczniom swojego wsparcia¹⁵. W publikacji z 2024 roku opisane zostają kolejne tygodnie spędzone przez założycielkę Szkoły Podstawowej nr 83 w Poznaniu w kilku osadach na Madagaskarze. Z opisów tych dowiadujemy się o niezwykłej empatii i determinacji Elżbiety.

Troska o przestrzeganie prawa dziecka

Efektem wieloletniej i ścisłej współpracy „Łejerów” z poznańskim oddziałem Komitetu Ochrony Praw Dziecka i Rzecznikiem Praw Dziecka RP są dwa spektakle: widowisko multimedialne pt. *Dzieci też mają głos* i poruszający problematykę praw dziecka spektakl *Masz prawo do swych praw*¹⁶.

Zrealizowane w 1994 roku widowisko *Dzieci też mają głos* przygotowane zostało w celu zaprezentowania go podczas I Festiwalu Teatrów dla Dzieci i Młodzieży „Korczak dzisiaj” (Klimek 2013). Przedsięwzięcie *Masz prawo do swych praw* jest naturalnym rozwinięciem spektaklu z 1994 roku i postrzegane jest w społeczności „Łejerów” jako głos młodego pokolenia na temat łamania praw dziecka przez dorosłych. Teatr Szkolny Jerzego Hamerskiego i Elżbiety Drygas prezentował ów spektakl nie tylko w kraju, ale także we Francji, Niemczech, Holandii i na Ukrainie¹⁷.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ Tamże.

¹⁷ Tamże.

W kolejnych latach opisywany zespół przygotował także teledyski na temat praw dziecka z okazji Światowego Dnia Dziecka. W 1995 roku jedna z produkcji – teledysk zatytułowany *Jak to jest* nominowany został do Nagrody Emmy¹⁸.

Sceny teatralne, które są fundamentem obu wspomnianych widowisk, tworzone były przez dzieci podczas zajęć teatralnych prowadzonych przez Elżbietę Drygas. Jak zaznacza Jerzy Hamerski, wszystkie dialogi powstały w wyniku dziecięcych przemyśleń, nie były efektem scenariusza ani nie zostały narzucone przez E. Drygas¹⁹. Dzięki temu, iż widowisko zaprojektowały dzieci, są one autentyczne.

Proponowane przez „Łejery” teledyski ukazują bardzo delikatne kwestie: przemoc w rodzinie, samotność dzieci, ich zagubienie w obliczu rozstania rodziców (Klimek 2013, Podolska 2011; Jarmuż, Sklepik 2016), dodatkowo „spektakl wchodzi też w problemy globalne – upomina się o los najmłodszych ofiar konfliktów zbrojnych, wykluczenia, odrzucenia z powodu innego koloru skóry czy narodowości. Każdy film kończy wybrany postulat z Deklaracji Praw Dziecka” (Klimek 2013). *Masz prawo do swych praw* określony został jako „głośny” manifest (Klimek 2011), a tym bardziej „poruszający” (Klimek 2011), „że o prawa dzieci upominają się w nim same dzieci. Swoimi słowami opowiadają o świecie dorosłych. O sobie w tym świecie” (Klimek 2011). W piosence tej „»słabe« głosy śpiewają o prawach dziecka do: prywatności, ochrony przed wyzyskiem (także seksualnym), ochrony przed dyskryminacją i wielu, wielu innych. Łeberskie dzieci w krótkim protest-songu wyrażają swój sprzeciw wobec łamania tych praw [...]” (<https://podsluchaj.wordpress.com/2015/12/19/o-laboga-to-lejery/>). Piosenka ta, podobnie jak same „Łejery”, nawiązuje do idei pedagogiki korczakowskiej.

Inicjatywy okolicznościowe (wybrane przykłady)

Wśród okolicznościowych inicjatyw podejmowanych przez społeczność poznańskich „Łejerów” wymienić można bardzo ich wiele, bowiem zbiórki pieniężne i rzeczowe są w SP nr 83 zjawiskiem bardzo częstym. W ostatnim czasie (we wrześniu 2024 roku) odbyła się m.in. inicjatywa pomocowa, której beneficjentami byli polscy powodzianie. Na stronie placówki pojawił się wówczas następujący komunikat:

Drodzy Łejerscy!

chcielibyśmy wspólnie pomóc Publicznej Szkole Podstawowej im. Janusza Korczaka w Nowym Świątowie oraz okolicznym mieszkańcom, którzy ucierpieli na skutek powodzi.

Do zorganizowania mamy bardzo konkretne rzeczy ustalone z potrzebującymi, a są to: środki antygrzybiczne, środki pleśniobójcze, farby antypleśniowe, środki przeciw wykwitom, rękawice gumowe, miotły/szczotki uliczne, przemysłowe (nie domowe). Karton, do którego

¹⁸ Tamże.

¹⁹ Tamże.

można wkładać zakupione rzeczy, pojawi się we wtorek 24.09 w szkolnym foyer. W najbliższy piątek 27.09 po południu wyruszy na miejsce bus z ww. darami (<https://lejery.pl/2024/09/23/lejery-dla-powodzian/>).

Co istotne, przy wszelkich informacjach o zbiórkach zawsze widnieją także informacje obrazujące rozmiar tragedii ludzkich (przedstawiony w formie filmów lub fotografii) oraz na bieżąco aktualizowane są informacje o wpływach rzeczowych i pieniężnych na rzecz potrzebujących.

Społeczność włącza się także aktywnie w inicjatywę pod nazwą „Szlachetna Paczka”.

Jak czytamy na stronie placówki w 2024 roku: „Po raz kolejny mogliśmy skorzystać z tego wielkiego przywileju. Tegoroczna łeberska Szlachetna Paczka dotarła już do »naszej« Rodzinki. Dzięki Wam, Kochani Łeberscy, udało się spełnić wszystkie jej świąteczne marzenia” (12 grudnia 2021, <https://lejery.pl/2021/12/14/szlachetna-paczka-w-lejerach/>). „Łebery” uwrażliwiają dzieci także na potrzeby wynikające ze zdarzeń losowych w najbliższym otoczeniu. Jeśli w społeczności SP nr 83 pojawi się komunikat o okolicznościach, w których można udzielić wsparcia osobie w potrzebie, reakcja jest bardzo szybka. Jedną z inicjatyw tego typu była zbiórka na rehabilitację młodego człowieka, Alberta Radomskiego. Istotnym jest zawsze szczegółowe opisanie dzieciom oraz ich rodzicom okoliczności zdarzenia oraz sytuacji osoby, której należy zapewnić pomoc:

Stowarzyszenie Łebery i Fundacja Bread of Life organizują na Scenie Wspólnej koncert, z którego wpływy zasilą budżet przeznaczony na rehabilitację Alberta Radomskiego.

Przypomnijmy, bo może w machinie czasu i medialnego tempa nie wszyscy zapamiętaliście przebieg tamtego wydarzenia.

W październiku 2017 roku Albert Radomski świętował swoje dwudzieste urodziny. Zorganizował je na starym mieście w Poznaniu. W nocy wracał po imprezie do domu na Wildę. Kamery zarejestrowały mężczyznę, który podszedł do Alberta i bez uprzedzenia go uderzył. Albert upadł, podniósł się, chciał iść dalej. Obcy mężczyzna uderzył go jeszcze raz.

Drugi cios znów powalił Alberta. Częścią ciała upadł na ulicę. Była późna noc. Ulica Kryśewicza. Niedaleko Stary Rynek, Stary Browar i Stary Marych. Chwilę po tym, jak został dwukrotnie uderzony, leżący częściowo na ulicy Albert Radomski został przejechany przez samochód.

Karetkę do Alberta wezwali przechodnie jakiś czas po wypadku.

Przed tymi urodzinami Albert był po prostu fajnym chłopakiem. Wiemy, że jego pasją była jazda na deskorolce. Na YouTube można znaleźć filmy, które kręcił z kolegami. Wygląda na to, że żył pełną piersią. Kochał i był kochany.

Jak dalej potoczy się jego życie? Cóż, od października większość oddechów wykonuje za niego respirator. Już nie deskorolka jest jego życiem, tylko te wszystkie ciężkie, ponure sprzęty do rehabilitacji człowieka niezdolnego do samodzielności. Na sprzęty, ich obsługę, codzienną ciężką pracę potrzebne są pieniądze. Dlatego staramy się pomóc Albertowi koncertem [...]. To będzie dobry koncert. Bliskość. Włącz się i organizuj świat, który wciąż tak szorstki jest

w dotyku (<https://www.facebook.com/szkolalejery/posts/stowarzyszenie-%C5%82ejery-i-fundacja-bread-of-life-organizuj%C4%85-na-scenie-wsp%C3%B3lnej-kon/2139396142753900/>).

Inicjatyw okolicznościowych w szkole odbywa się bardzo wiele. Realizowane są one z reguły w formie wydarzeń artystycznych, w których uczestniczą uczniowie prezentujący na scenie efekty swojej edukacji opartej na „teatralnym” eksperymencie pedagogicznym.

I tak np. w dniu 14 grudnia 2024 roku w ramach cyklu „Betlejem Poznańskie” zespół instrumentalny założony w 2016 roku i prowadzony przez Sylwianę Firin-Gramowską „Ukulelove Łejery” „miał przyjemność i zaszczyt zagrać na Placu Wolności dla Towarzystwa Pelikan wspierającego osoby oddychające przez respiratory [...]” (https://www.facebook.com/szkolalejery/?locale=pl_PL). Na stronie szkoły na Facebooku zamieszczono wówczas następujący wpis: „Cieszymy się, że mogliśmy naszą grą pomóc osobom chorym i potrzebującym z Oddziału Opiekuńczo-Leczniczego przy ul. Mogileńskiej” (https://www.facebook.com/szkolalejery/?locale=pl_PL).

Sylwiana Firin-Gramowska, nauczycielka muzyki w SP nr 83, opisuje także inne wydarzenia sceniczne poświęcone pomaganiu i społecznemu wsparciu:

Wśród wielu koncertów szczególne miejsce w naszych sercach mają te, które skierowane są do osób potrzebujących, stąd nasz udział w licznych akcjach charytatywnych. Graliśmy u naszych przyjaciół w Specjalnej Szkole Społecznej „Zakątek”, a także w koncercie charytatywnym „Razem ku nadziei”, z którego dochód przeznaczony był na leczenie chłopców z chorobą nowotworową. Zegraliśmy koncert z okazji Dnia Dziecka w Ortopedyczno-Rehabilitacyjnym Szpitalu Klinicznym im. W. Degi, wspieraliśmy naszą grą Wielką Orkiestrę Świątecznej Pomocy oraz Hospicjum Palium. Wartość wychowawcza tych koncertów jest nie do przecenienia (<https://lejery.love/lalfabet/ukulelove-lejery/>).

Warto także nadmienić, iż gdy w Poznaniu wybuchł pożar na Jeźyczach w nocy z 24 na 25 sierpnia 2024 roku, „Łejery” natychmiast zareagowały, m.in. poprzez zamieszczenie informacji o zbiórce pieniędzy dla muzyka Stanisława Pawlaka:

Znany, ceniony Poznański pianista i kompozytor Stanisław Pawlak w nocy z 24 na 25 sierpnia stracił w pożarze swojego mieszkania przy ul. Kraszewskiego cały swój dobytek, a wraz z nim sprzęt muzyczny, gitary, pianina, wzmacniacze, laptop, mikrofony. Całe szczęście Stasiowi udało się ewakuować, jednak budynek uległ całkowitemu zniszczeniu, a nasz przyjaciel stracił wszystko.

Nie ma środków na pokrycie tak wielkich szkód, a bez zakupu sprzętu muzycznego nie ma możliwości wykonywania swojej pracy: komponowania, grania, realizacji umówionych wcześniej projektów. Staszek jest wspaniałym i utalentowanym muzykiem, niezwykle człowiekiem, którego talent Wielokrotnie już rozbrzmiewał na wielu scenach w całej Polsce, od bardzo wielu lat grając i komponując uprzyjemnia ludziom życie.

Mając okazję współpracować z nim i pozostając w przyjaźni, wielokrotnie mogliśmy liczyć na jego dobroć, wsparcie i lojalność, teraz sam potrzebuje naszej pomocy. Zbiórka ma na celu za-

pewnienie Stasiowi możliwości kontynuowania współpracy z artystami scen teatralnych i muzycznych. Prosimy o wasze wsparcie (https://www.facebook.com/szkolalejery/?locale=pl_PL).

Uczniowie udzielają sobie wsparcia także podczas edukacji szkolnej. Każdego roku, gdy ósmoklasiści (w szkole nazywani „ósmakami”) podchodzą do egzaminów, cała społeczność szkoły przygotowuje dla nich wnętrze bogate w „motywatory” – plakaty, banery – na których zamieszczane są informacje o „trzymaniu kciuków” i życzenia „powodzenia”.

Ponieważ w szkole prowadzona jest także z dużymi sukcesami „Odyseja Umysłu”, podobna sytuacja, jak wyżej opisana, towarzyszy „Odyseuszom”, którzy udają się na kolejne eliminacje. Cała społeczność żyje podejmowanymi przez uczniów wyzwaniem.

W szkole funkcjonuje także koncepcja tutoringu dziecięcego. Uczniowie klasy siódmej opiekują się pierwszaki (są ich „Aniołkami”), a pierwszaki nawiązują w ten sposób więź z „siódmakami”, co pozwala najmłodszym uczniom na szybkie odnalezienie się w społeczności szkoły. Inicjatywa ta określana jest nazwą „Aniołki” i jak sygnalizują autorzy eksperymentu pedagogicznego: Anna Zawadzka, Karol Sarna, Jerzy Hamerski i Elżbieta Drygas, opiera się na działaniach kształtujących „przyjazne, ufnie relacje między najmłodszymi i najstarszymi uczniami” (<https://lejery.pl/eksperyment-pedagogiczny/>).

W ramach eksperymentu pedagogicznego uczniowie klasy siódmej i ósmej zobowiązani są dodatkowo do realizacji „indywidualnego międzyprzedmiotowego projektu tzw. »godziny projektowej«” (<https://lejery.pl/eksperyment-pedagogiczny/>). Każdy uczeń wykonuje i prezentuje publicznie jeden z trzech rodzajów projektu przygotowanego indywidualnie lub w parze. Projekt może mieć charakter badawczy, artystyczny lub być projektem „na rzecz innych” (<https://lejery.pl/eksperyment-pedagogiczny/>).

Podsumowanie

W koncepcję Szkoły Podstawowej nr 83 w Poznaniu wpisana jest pomoc i wsparcie społeczne, które przybiera formy okolicznościowych zbiórek pieniężnych, rzeczowych, wydarzeń artystycznych, ale przejawia się także troską o monitorowanie potrzeb społeczności lokalnej, indywidualnych osób, dzieci z różnych stron świata. Jak zaznacza Jerzy Hamerski, „Łejery” to rodzinność, nauka demokracji, to teatr, czciciele dobrego humoru, to prawa dziecka, łamanie stereotypów, ale wszystko to służyć ma kształtowaniu u uczniów postaw prospołecznych i wrażliwości na potrzeby drugiego człowieka oraz „pielęgnowaniu odpowiedzialnej indywidualności”²⁰. Hamerski z dumą podkreśla, iż: „Łejery to działania budujące tolerancję, szacunek

²⁰ Tamże.

dla odmienności i gotowość niesienia pomocy” (Hamerski, Drygas 2024, s. 23–24), to „odwaga dostrzegania dobra w drugim człowieku” (Hamerski, Drygas 2024, s. 23), a hasłem, które przyświeca „łeberskiej” społeczności jest zawołanie: „Szajmy się!”²¹.

BIBLIOGRAFIA

Opracowania

- Bulska J. (2017), *Znaczenie systemów społecznych wspierających zdrowie i samopoczucie współczesnego człowieka*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej”, 112, s. 61–70.
- Chotomska W. (2021), *Kołędy i pastorałki oraz Gwiazdorek Emilii Waśniowskiej*, Łódź.
- Czarnuch Z. (1969), *Wycieczki w siebie*, „Harcerstwo”, 2, s. 23–30.
- Czekała F. (2016), *Historie warte Poznania. Od PeWuKi i Baltony do kapitana Wrony*, Poznań.
- Drygas E. (2024), 65+. *Przygoda na Madagaskarze*, Poznań.
- Guzy-Stainke H. (2015), *Wzajemność w relacji pomocy – perspektywa teoretyczna*, „Pedagogika Społeczna”, 4(58), s. 21–32.
- Hamerski J., Drygas E. (2025), *50 lat łejerowania. Wywiad rzeka*, Poznań.
- Idzikowski B. (2012), *Zbigniew Czarnuch*, w: *Inicjatywy i ludzie w kulturze lubuskiej: Nowe przestrzenie: Raport z badań*, S. Słowińska, B. Idzikowski, M. Olejarz, M. Zadłużny, J. Dulęba (red.), Zielona Góra, s. 22–37.
- Kacperczyk A. (2006), *Wsparcie społeczne w instytucjach opieki paliatywnej i hospicyjnej*, Łódź.
- Mach E. (2010), *Rozwój i transformacja polskiego szkolnictwa po II Wojnie Światowej*, w: *Polska XX wieku*, W. Kozub-Ciembroniewicz, B. Szlachta (red.), Kraków, s. 219–250.
- Piorunek M. (2010), *Studenci o pomocy psychopedagogicznej. Opinie – stereotypy – doświadczenia (raport z badań)*, w: *Pomoc – wsparcie społeczne – poradnictwo. Od teorii do praktyki*, M. Piorunek (red.), Toruń 2010, s. 118–157.
- Połeć J., Ochmańska B. (2017), *Edukacja zintegrowana. Poradnik dla nauczyciela klasy trzeciej szkoły podstawowej*, Warszawa.
- Sadowska K. (2024a), *Teatr „Łejerów” – edukacja przez sztukę na przykładzie działalności Szkoły Podstawowej nr 83 im. Emilii Waśniowskiej w Poznaniu (wybrane problemy)*, „Kultura i Edukacja”, 2(144), s. 93–114.
- Sadowska K. (2024b), *Zbigniew Czarnuch – pedagog, działacz społeczny, regionalista i mistrz poznańskich „Łejerów”*, „Wychowanie w Rodzinie”, t. 31, 4, s. 51–69.
- Sadowska K. (2024c), *Nieformalna edukacja dorosłych dla dobra dziecka na przykładzie społeczności poznańskich „Łejerów”*, „Edukacja Dorosłych”, 90,1, s. 51–65.
- Sadowska K. (2024d), *Elżbieta Drygas – poznańska pedagożka, „teatralniczka” i działaczka społeczna – refleksja u progu 50-lecia pedagogiki „łeberskiej”*, „Studia Edukacyjne”, 74, s. 43–66.
- Szałkiewicz M. (2016), *Problematyka wychowania w koncepcji pedagogicznej Heliodora Muszyńskiego*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy”, 21, s. 93–105.
- Szymanowska J. (2012), *Twórczość Heleny Radlińskiej i jej znaczenie w rozwoju pracy socjalnej, w: Kobieta a patriotyzm. Konteksty historyczno-pedagogiczne XX-XXI wieku*, E.J. Kryńska, A. Szarakowska, U. Wróblewska (red.), Białystok 2012, s. 27–38.

²¹ Tamże.

Źródła elektroniczne

- Dlaczego warto pomagać?, 2022, <https://lejery.pl/2022/03/22/dlaczego-warto-pomagac/> [dostęp: 10.04.2025].
- Drygas E., 2021, Byłam jak wesołe miasteczko, <https://lejery.pl/category/tworcy-lejerow/> [dostęp: 05.04.2025].
- Firin – Gramowska S, Ukulelove Łejery, <https://lejery.love/lalfabet/ukulelove-lejery/> [dostęp: 05.05.2025].
- <https://lejery.pl/2024/09/23/lejery-dla-powodzian/> [dostęp: 05.04.2025].
- <https://lejery.pl/2023/01/26/30-lecie-lejerow-w-wosp/> [dostęp: 02.04.2025].
- <https://lejery.pl/2023/04/04/lejery-w-afryce/> [dostęp: 12.04.2025].
- <https://lejery.pl/eksperyment-pedagogiczny/> [dostęp: 05.05.2025].
- <https://lejery.pl/2021/12/14/szlachetna-paczka-w-lejerach/> [dostęp: 05.05.2025].
- <https://rejestr.io/krs/76966/stowarzyszenie-lejery> [dostęp: 12.04.2025]. <https://rejestr.io/krs/584378/wayair-foundation-fundacja-u-lejerow> [dostęp: 14.04.2025].
- <https://podsluchaj.wordpress.com/2015/12/19/o-laboga-to-lejery/> [dostęp: 07.04.2025].
- https://www.facebook.com/fundacjaulejerow?locale=pl_PL [dostęp: 12.04.2025].
- https://www.facebook.com/photo.php?fbid=5771075362919275&id=719128118114050&set=a.724684754225053&locale=zh_CN [dostęp: 12.04.2025].
- <https://www.facebook.com/100063650859120/posts/5724407037586108/> [dostęp: 12.04.2025].
- <https://www.facebook.com/szkolalejery/posts/stowarzyszenie-%C5%82ejery-i-fundacja-bread-of-life-organizuj%C4%85-na-scenie-wsp%C3%B3lnej-kon/2139396142753900/> [dostęp: 05.05.2025].
- https://www.facebook.com/szkolalejery/?locale=pl_PL [dostęp: 06.04.2025].
- <https://www.portalsamorzadowy.pl/edukacja/24-lutego-dzieci-wyspiwaja-po-polsku-i-ukrainsku-apel-o-pokoj,442074.html> [dostęp: 01.05.2025].
- <https://www.wayair.org/> [dostęp: 10.04.2025].
- <https://www.wayair.org/project/pomoc-ukrainie> [dostęp: 02.04.2025].
- Jarmuż A., Sklepik K., 2016, Łejery: Co by się nie działo, teatr musi grać!, Głos Wielkopolski, 20 lutego, Łejery: Co by się nie działo, teatr musi grać! | Głos Wielkopolski (gloswielkopolski.pl) [dostęp: 05.04.2025].
- Klimek S., 2013, Dzieci w sprawie dzieci. Na Scenie Wspólnej, 26 października, Kultura Poznań – Wydarzenia Kulturalne, Informacje i Aktualności | Poznan.pl [dostęp: 05.04.2025].
- Podolska E., 2011, Łejery: Odważny spektakl o prawach dziecka, tekst z dnia 13 września, Łejery: Odważny spektakl o prawach dziecka [ZDJĘCIA] | Głos Wielkopolski (gloswielkopolski.pl), [dostęp: 05.04.2025].
- Program autorski/ eksperyment pedagogiczny realizowany w Szkole Podstawowej nr 83 im. Emilii Waśniowskiej w Poznaniu, autorzy: Anna Zawadzka, Karol Sarna, Elżbieta Drygas, Jerzy Hamerski, „Teatr jako środek wszechstronnego rozwoju uczniów – nauka przedsiębiorczości”, realizowany od 01.09.2019 r. do 31.08.2038 r., źródło w formie elektronicznej (pdf) pozyskane przez autorkę od Anny Zawadzkiej.

Źródła wywołane

Informacje pozyskane przez autorkę podczas wywiadów realizowanych z Jerzym Hamerskim na terenie SP nr 83 w Poznaniu w roku szkolnym 2023/2024.

Podstawy prawne

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, Dz.U. 1991 nr 95 poz. 425.